

SXEDIO.G61

18.2.1959: Ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΒΕΡΩΦ ΔΗΛΩΝΕΙ ΣΤΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΟΤΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΜΟΝΟΜΕΡΟΥΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΟΝΟ ΑΝ ΥΠΑΡΞΕΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΔΙΑΜΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ. Ο ΦΑΤΙΝ ΖΟΓΛΟΥ ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΝΕΙ ΟΤΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΕΝ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΠΡΑΓΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Η δεύτερη συνεδρία της Πενταμερούς Διάσκεψης στο Λονδίνο για το Κυπριακό πραγματοποιήθηκε στις **18** Φεβρουαρίου **1959** και σ' αυτήν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος έθεσε τις επιφυλάξεις του και επίσημα,

Σ' αυτές περιλαμβανόταν και το θέμα του δικαιώματος μονομερούς επέμβασης που παρεχόταν στις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις δηλαδή την Ελλάδα, την Τουρκία και τη Βρετανία.

Ο υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ευάγγελος Αβέρωφ είπε ότι η χώρα του βλέπει αυτό το δικαίωμα επέμβασης σαν ένα δικαίωμα το οποίο θα χρησιμοποιηθεί μόνο, εάν υπάρξει τουρκική προσπάθεια διαμελισμού της νήσου ή τουρκική προσπάθεια ανατροπής της Κυβέρνησης.

Ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Φατίν Ζορλού ανέφερε με τη σειρά του ότι η χώρα του δεν είναι έτοιμη να δημιουργήσει οποιαδήποτε φασαρία, κάμνοντας χρήση στο δικαίωμα επέμβασης για μικροπράγματα.

Στη συνεδρία ακόμη ο υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ευάγγελος Αβέρωφ αποκάλυψε ότι ο Τούρκος Υπουργός Εξωτερικών Φατίν Ζορλού του είπε για το θέμα του δικαιώματος επέμβασης στην Κύπρο: "Δεν νομίζεις ότι πρέπει να έχουμε το δικαίωμα επέμβασης στην Κύπρο αν γίνει εκεί πραξικόπημα;.."

Το πρώτο μέρος των πρακτικών της δεύτερης συνεδρίας της Πενταμερούς Διάσκεψης του Λονδίνου, έχει ως ακολούθως:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Σέλγουϊν Λόϊντ, υπουργός Εξωτερικών της Βρετανίας): Θα ήθελα να αρχίσω τη σύσκεψη αυτή, αν μου επιτρέπετε, εκφράζοντας τη βαθιά συμπάθεια όλων μας προς τον Τούρκο συνάδελφο, για το χαμό τόσων ζώων στο χθεσινό τραγικό δυστύχημα. Η χαρά μας για τη διάσωση του Πρωθυπουργού της Τουρκίας μετριάζεται από το αίσθημα της λύπης που αισθανόμαστε για τους συγγενείς εκείνων που χάθηκαν και επίσης από την αγωνία για εκείνους που έχουν τραυματισθεί σοβαρά.

Ανέβαλα τη χθεσινή σύσκεψη για να δώσω χρόνο προς μελέτη των διακηρύξεων των τριών Κυβερνήσεων και της διακήρυξης του Ηνωμένου Βασιλείου που έχει κυκλοφορήσει χθες. Οι συνάδελφοι μου της Ελλάδας και της Τουρκίας επαναβεβαίωσαν προς εμένα την αποδοχή του κειμένου της διακήρυξης του Ηνωμένου Βασιλείου που έχει κυκλοφορήσει. Νομίζω ότι εξαρτάται από μας να ακούσουμε τους αντιπροσώπους της Ελληνοκυπριακής και της Τουρκοκυπριακής κοινότητας. Ως εκ τούτου, καλώ τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, επιθυμώ να εκφράσω τη συμπάθεια μου για τη μεγάλη τραγωδία που έπληξε τον Πρωθυπουργό της Τουρκίας και διαβιβάζω τη συμπάθεια μου προς τους συγγενείς εκείνων που χάθηκαν.

Τώρα πριν εισέλθω στο θέμα, θα ήθελα να εκφράσω με τον πλέον εμφαντικό τρόπο τα συγχαρητήρια μας για τη μεγάλη εργασία που επετελέσθη στη Ζυρίχη μεταξύ των Κυβερνήσεων της Ελλάδας και της Τουρκίας, η οποία δημιούργησε μια πλήρη νέα και ευτυχή ατμόσφαιρα στις σχέσεις μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας και ταυτόχρονα επανεγκαθίδρυσε τις φιλικές σχέσεις μεταξύ του Ελληνικού και Τουρκικού λαού της Κύπρου.

Η κατάλληλη ανταπόκριση στη συμφωνία από την Κυβέρνηση της Αυτού Μεγαλειότητας και η προθυμία της να μεταβιβάσει την κυριαρχία στην Κύπρο ήταν εποικοδομητική και ως εκ τούτου εκ μέρους του λαού της Κύπρου εκφράζω τα θερμά μου συγχαρητήρια και

ευχαριστίες.

Στη χθεσινή σύντομη προσφώνηση μου σ' αυτό το δωμάτιο ανέφερα ότι έχω επιφυλάξεις επί ορισμένων σημείων επί του προσχεδίου Συντάγματος που παρουσιάζονται σαν μη εφαρμόσιμα και επίσης επιφύλαξα τη στάση μου επί των συμφωνιών που προτάθηκαν. Είναι πρόθεση μου να αναφερθώ σήμερα στις επιφυλάξεις αυτές, όσο γίνεται πιο σύντομα.

Σχετικά με το προσχέδιο Συντάγματος θα ήθελα να προβώ στις πιο κάτω παρατηρήσεις:

ΠΡΩΤΟ: Πρώτα, στο άρθρο **7** η πρόνοια για είσπραξη των φόρων που απαιτεί ξεχωριστή πλειοψηφία των Ελλήνων και των Τούρκων μελών που θα παρίστανται στη Βουλή των Αντιπροσώπων για να είναι έγκυρη, είναι δυνατό να υπάρξουν μερικές δυσκολίες στη φυσική λειτουργία του κρατικού μηχανισμού.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Χρειάζεται διευκρίνηση στο άρθρο **8** για την έκταση του δικαιώματος του Προέδρου και του Αντιπροέδρου για το "Βέτο" σε όλους τους Νόμους και αποφάσεις σχετικά με τις εξωτερικές υποθέσεις. Μήπως αυτό σκοπεύει να περιλάβει συνήθειες διοικητικές αποφάσεις επί εξωτερικών θεμάτων; Και περαιτέρω, σχετικά πιστεύω ότι το ποσοστό συμμετοχής των Τούρκων στη Δημόσια Υπηρεσία, δηλαδή το **30%** δεν είναι δίκαιο.

Τα άλλα θέματα πάνω στα οποία δήλωσα ότι έχω επιφυλάξεις είναι η Συνθήκη Συμμαχίας μεταξύ Κύπρου, Ελλάδας και Τουρκίας, όπως επίσης και η Συνθήκη Εγγυήσεως. Δεν έχουμε καμιά αντίθεση στη Συνθήκη Συμμαχίας σ' αυτή καθ' εαυτή, αλλά θα πρέπει να θεωρηθεί σαν μια Συνθήκη και όχι ένα βασικό άρθρο του Συντάγματος της Κύπρου με όλες τις επιπλοκές που ένα τέτοιο βασικό άρθρο περιλαμβάνει.

Όσον αφορά τη Συνθήκη Εγγυήσεως η επιφύλαξή μου είναι σχετικά με το άρθρο **3** το οποίο παρέχει σε οποιαδήποτε από τις Εγγυήτριες Δυνάμεις να αναλαμβάνουν ξεχωριστή (μονομερή) δράση κατά την επέμβαση τους στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου.

Αυτές είναι οι παρατηρήσεις που έχω να κάμω,

και ζητώ από τις τρεις Κυβερνήσεις να τις εξετάσουν σοβαρά. Είμαστε ευγνώμονες σ' αυτούς για τις μεγάλες προσπάθειες τους, στην επίτευξη της συμφωνίας. Δεν νομίζω, εν τούτοις ότι η διάσκεψη αυτή μπορεί να τοποθετηθεί στο σημείο εκείνο που λέμε "πάρτο αυτό ή άφησε το".

ΦΑΖΙΛ ΚΟΥΤΣΙΟΥΚ: Κύριε Πρόεδρε, το Κυπριακό πρόβλημα, χωρίς αμφιβολία έχει αρχίσει σαν μια διένεξη μεταξύ δυο πλευρών, των Ελλήνων της Κύπρου που επιθυμούν κατά εκατό τοις εκατό την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, και των Τούρκων που διακηρύσσουν ότι η Κύπρος είναι τουρκική για διάφορους λόγους.

Δεν υπάρχει λόγος για μένα να περιγράψω εδώ τη δυστυχία και την αιματοχυσία που συνέβη κατά τα τελευταία χρόνια.

Η Κυπριακή διαφορά έχει οξύνει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, αλλά η τουρκική θέση ήτο, παρά την κοινή γνώμη της Τουρκίας, μια λογική προσέγγιση σε ένα δύσκολο πρόβλημα. Όταν παρουσιάζετο μια οποιαδήποτε ευκαιρία τερματισμού του αγώνα, δείξαμε προθυμία να την αποδεχθούμε. Κάθε φορά χανόταν διότι η ελληνική πλευρά ήθελε το εκατό τοις εκατό των όσων παραχωρούνταν. Τα ονόματα αλλάζουν, αλλά το σχέδιο είναι ακριβώς το ίδιο.

Ενώ κυλούσαν οι μέρες, η οργή μεγάλωνε. Το ίδιο συνέβη και στις διαφορές μεταξύ των δυο κοινοτήτων. Μια τραγωδία μεγάλης έκτασης βρισκόταν σε εξέλιξη. Δύο κοινότητες ισχυρές σε σημείο να μπορεί η μια να ξεριζώσει την άλλη, είχαν είτε να συγκρουσθούν σε μια τελική και αιματηρή διένεξη ή να βρουν ένα συμβιβασμό. Η Ελλάδα και η Τουρκία, με ζωντανή παρουσία και αντιλαμβανόμενες πλήρως τις συνέπειες μιας τέτοιας σύγκρουσης, παρουσίασαν στο τέλος ένα συμβιβασμό. Το έπραξαν αυτό γιατί γνώριζαν ότι για τους Τούρκους, ότι, ελέγετο ή θα ετοιμάζετο σαν δίκαιο και σωστό από την Τουρκία, θα ήταν αποδεκτό από τους Τούρκους της Κύπρου και για τους Έλληνες ο,τιδήποτε δεν θα απερίπετο.

Η συμφωνία της Ζυρίχης ήταν το αποτέλεσμα αυτής της αντίληψης και είμαστε ευγνώμονες στις χώρες που την πέτυχαν και τη χώρα που την υποστήριξε και ευλόγησε.

Χθες δηλώσαμε ότι μέσα στο νέο πνεύμα της ελληνοτουρκικής φιλίας θα συνεργασθούμε πλήρως και θα κάνουμε το παν για να καταστήσουμε αυτό το σχέδιο εφαρμόσιμο. Είμαστε έτοιμοι και θέλουμε να συζητήσουμε τις λεπτομέρειες και να επεξεργασθούμε διευθετήσεις του σχεδίου. Είχαμε την εντύπωση, ότι η ελληνική πλευρά θα δεχόταν την κατάσταση μέσα σ' αυτό το πνεύμα και θα χρησιμοποιούσε τη συμφωνία της Ζυρίχης σαν την έναρξη μιας νέας ζωής και όχι σαν βάση για νέες διαπραγματεύσεις.

Είναι επειδή εμείς σαν Τούρκοι και εκείνοι σαν Έλληνες της Κύπρου δεν μπορούσαμε να βρούμε συμβιβασμό που η Τουρκία και η Ελλάδα επεξεργάστηκαν ένα αποδεκτό και λογικό συμβιβασμό για μας. Η κυπριακή διαφορά πρέπει να σταματήσει κάπου πριν έλθει η συμφορά όχι μόνο στην Κύπρο, αλλά και στους γείτονες της. Η συμφωνία της Ζυρίχης ήταν το αποτέλεσμα μιας ρεαλιστικής προσέγγισης στο πολύπλοκο αυτό πρόβλημα.

Μέσα σ' αυτό το πνεύμα της κατανόησης και της καλής θέλησης συναντήσαμε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο χθες το απόγευμα για να συζητήσουμε τις δυσκολίες στην επεξεργασία των διευθετήσεων του Συντάγματος, όπως το έθεσε ο ίδιος, και τα σημεία των επιφυλάξεων του, τα σημεία ή τις επιφυλάξεις τις οποίες εγείρει τώρα σ' αυτή τη σύσκεψη και τα οποία ήγειρε χθες.

Αισθανόμαστε ότι αυτά τα σημεία είναι θεμελιώδεις πρόνοιες της συμφωνίας της Ζυρίχης και πήραμε σημειώσεις αυτών και τις μελετήσαμε αργότερα την ίδια μέρα.

Ήταν και είναι αδύνατο για μας να συμφωνήσουμε να αρχίσουμε διαπραγματεύσεις πάνω στη συμφωνία της Ζυρίχης, την οποία θεωρήσαμε σαν το τελικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα εργασθούμε. Το να αρχίσουμε να αλλάζουμε το πλαίσιο θα σήμαινε να αρχίσουμε να σπρώχνουμε προς τα κάτω την όλη

διάρθρωση. Πληροφορήσαμε τον Αρχιεπίσκοπο για τις απόψεις μας σήμερα το πρωί.

Η συμφωνία της Ζυρίχης έχει στόχο τη δημιουργία μιας Δημοκρατίας της Κύπρου. Αναγνωρίζει το δικαίωμα των δυο λαών και συμβιβάζει τα σημεία στα οποία συγκρούονται. Με βάση αυτή τη διευθέτηση δυνατό να σχηματισθεί η αντίληψη της Κυπριακής Εθνικότητας, αλλά πριν γίνει αυτό, η κάθε πλευρά θα πρέπει να κάμει θυσίες και να δείξει κατανόηση και αυτό είμαστε έτοιμοι να κάνουμε. Αλλά εάν αποδεχθούμε τις παρατηρήσεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου σαν βάση για έναρξη συνομιλιών πάνω στη συμφωνία της Ζυρίχης τότε δεν γνωρίζουμε πού θα καταλήξουμε.

Όσο για τις παρατηρήσεις του στο Άρθρο 7 του Συντάγματος σχετικά με την είσπραξη των φόρων και το ποίος ζητά την υποστήριξη της πλειοψηφίας των Ελλήνων και των Τούρκων μελών της Βουλής, αυτό αποτελεί αναγνώριση της ύπαρξης των δυο κοινοτήτων στην Κύπρο και δίνει σ' αυτές το δικαίωμα να παρεμποδίζουν την επιβολή επαχθούς φορολογίας στους λαούς της Κύπρου. Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι, εάν η φορολογία είναι για το καλό της χώρας ολόκληρης, η πλειοψηφία των Ελλήνων θα την ψηφίζει όπως θα πράττει και η πλειοψηφία των Τούρκων βουλευτών.

Υπάρχει η ένταση στο δικαίωμα "βέτο" πάνω στις εξωτερικές υποθέσεις ή υπάρχει η ανάγκη διευκρινίσεων. Αισθανόμαστε ότι δεν είναι απαραίτητο εν όψει του γεγονότος ότι, εξ όσων γνωρίζουμε οι δύο Κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας, έχουν διευκρινίσει τι είναι αυτές οι εξωτερικές υποθέσεις και αυτές είναι γνωστές στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, όπως και σε μας.

Η ένσταση στο ποσοστό συμμετοχής των Τούρκων στη Δημόσια Υπηρεσία είναι ένα θέμα, το οποίο, αν μπορώ να πω, αποδεικνύει ότι θα τύχουμε συμπεριφοράς εκ μέρους των Ελλήνων σαν απλή μειονότητα, όχι όπως εμείς λέμε ότι είμαστε, αλλά σαν μειονότητα, όπως λέγουν οι Ελληνες ότι είμαστε

και αυτό δεν αποτελεί δίκαιη προσέγγιση προς ένα συμβιβασμό.

Μας ζητείται να συμβιβαστούμε σε ένα συμβιβασμό. Η υπόθεση μας ήταν ότι η Κύπρος ήταν τουρκική και είμαστε εξουσιοδοτημένοι σε όλα, όσα έδωσε η Κύπρος. Τα τριάντα τοις εκατό που μας παραχωρήθηκαν, αποτελεί συμβιβασμό, τον οποίο αποδεχθήκαμε, παρ' όλον ότι δεν ικανοποιεί όλες τις απαιτήσεις μας.

Για τη Συνθήκη Συμμαχίας και τη Συνθήκη Εγγυήσεως. Αυτά είναι θέματα των τριών Εθνών που ενδιαφέρονται περισσότερο για το μέλλον της Κύπρου. Μας δίνουν τις εγγυήσεις που ζητούμε και θα διστάσουμε πριν ζητήσουμε από τον καθένα να αλλάξει ή τροποποιήσει αυτές τις εγγυήσεις.

Τις αποδεχόμαστε πλήρως και καλούμε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και την ελληνική πλευρά να προσεγγίσει αυτό τον τελικό και μόνιμο συμβιβασμό με πνεύμα καλής θέλησης και με προθυμία και να καρπωθεί τα ωφελήματά της.

Τριάντα τοις εκατό συμμετοχή των Τούρκων στη διοίκηση δυνατό να φαίνεται σε αριθμούς πολύ μεγάλο, αλλά δίδοντας την ευκαιρία στα τριάντα τοις εκατό των Τούρκων στη διοίκηση, αυτό θα βοηθήσει στην πλήρη συνεργασία.

Εδώ έχουμε μια περίπτωση συμβιβασμού. Τον αποδεχόμαστε. Αποδεχόμαστε τις διακηρύξεις που έγιναν χθες από τις τρεις Κυβερνήσεις και είμαστε έτοιμοι, με πνεύμα καλής φιλίας και συνεργασίας, να τις υποστηρίξουμε πλήρως, Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε.

ΑΒΕΡΩΦ: Κύριε Πρόεδρε, αισθάνομαι ότι είναι καθήκον μου, για το καλό όνομα της χώρας μου εφ' όσον αυτό αμφισβητήθηκε να επαναβεβαιώσω την επιθυμία της Κυβέρνησης να παραμείνει σταθερή στην πολιτική που έχει καταχωρηθεί στις συμφωνίες της Ζυρίχης και στις συμφωνίες μαζί σας, μετά τη διακήρυξη. Αλλά δεν είναι μόνο θέμα καθήκοντος για το καλό όνομα της Ελλάδας, αποτελεί επίσης θέμα καθήκοντος προς το λαό της Κύπρου να δηλώσω ότι αισθανόμαστε, ότι με

τις διευθετήσεις τις οποίες έχουμε κάνει, έχουμε δημιουργήσει τις συνθήκες για μια ευτυχισμένη νήσο.

Αντιλαμβάνομαι πολύ καλά τις επιφυλάξεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, τις οποίες σέβομαι, όπως κάμνουν και πολλοί άλλοι. Και δεν θα ήθελα να αμφισβητήσω το δικαίωμα των απόψεων του, διότι οι άνθρωποι αλλάζουν απόψεις- ένα δικαίωμα αλλαγής απόψεων σε σύγκριση με ποιες ήταν οι απόψεις του προηγουμένως, όταν σας διεμήνυσα επίσημα ότι όταν είδε τα έγγραφα συμφώνησε με αυτά.

Αλλά θα ήθελα να τον διαβεβαιώσω, όπως επίσης και το λαό της Κύπρου, ότι οι επιφυλάξεις αυτές και άλλες τις οποίες έχω και εγώ, δεν είναι επιφυλάξεις που θα ματαιώσουν τη συμφωνία και τη δημιουργία του νέου κράτους. Αν υπάρξει συνεργασία στη νήσο και όπως πιστεύω βαθύτατα μπορεί να υπάρξει, οι επιφυλάξεις αυτές και άλλες, τις οποίες ο ίδιος μπορώ να καθορίσω, δεν θα παρεμποδίσουν τη δημιουργία του νέου κράτους και την ευτυχία του λαού του.

Θα προτιμούσα να μη εισέλθω σε λεπτομέρειες αυτών και άλλων επιφυλάξεων. Θα ήθελα μόνο να πω ένα πράγμα επί του θέματος, το οποίο ήγειρε ο κ. Ντενκτάς (κατά λάθος ο Αβέρωφ αναφέρεται στο Ντενκτάς αντί στο δόκτορα Κουτσιούκ) το θέμα του ποσοστού συμμετοχής στη διοίκηση. Το ποσοστό αυτό δεν ανταποκρίνεται στη συμμετοχή των εθνικών ομάδων στο Σύνταγμα του λαού της Κύπρου. Είναι καλώς γνωστόν, από τις στατιστικές ολόκληρου της Κύπρου. Αλλά αισθανόμαστε και πολλοί Ελληνοκύπριοι αισθάνονται, ότι εφ' όσον οι Τούρκοι αδελφοί τους στο νησί είναι μόνο το **18** τοις εκατό, θα ήταν δίκαιο γι' αυτούς να τους δώσουμε ένα μεγαλύτερο μέρος στη Διοίκηση, ώστε έχοντας τη μεγαλύτερη συμμετοχή, θα αισθάνονται περισσότερη εμπιστοσύνη για τη μελλοντική συνεργασία με την Κοινότητα, με την οποία έζησαν για πολλούς αιώνες ειρηνικά.

Αισθανόμαστε ότι αυτό αποτελεί πολύ μικρό

πράγμα το οποίο μπορούμε να δώσουμε, θυσιάζοντας ορισμένα από τα ενδιαφέροντα μας, ώστε να δημιουργήσουμε τις συνθήκες συνεργασίας.

Δεν θα ήθελα, Κύριε Πρόεδρε και Κύριοι, να ασχοληθώ με τα άλλα ειδικά θέματα, αλλά επιθυμώ να δηλώσω ένα πράγμα γενικά προς όλους αυτούς. Εάν δεν υπάρξει πνεύμα συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και εάν δεν υπάρξει πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των Ελλήνων και των Τούρκων της Κύπρου, όλα τα άλλα μέρη της συμφωνίας, εκτός εκείνων που έχουμε επιφυλάξεις, θα παρεμποδίσουν την εφαρμογή του Συντάγματος.

Αλλά εάν υπάρξει αυτό το πνεύμα συνεργασίας στο οποίο επιθυμώ να τονίσω εμφαντικά ότι οι Κυβερνήσεις θα παραμείνουν προσηλωμένες τότε δεν υπάρχει καμιά επιφύλαξη, διότι κανένα θέμα "βέτο" δεν θα εγερθεί χωρίς λόγο και τίποτε δεν θα παρεμποδίσει την εφαρμογή του συστήματος, το οποίο έχουμε δημιουργήσει.

Και όπως είναι η βαθιά μου πεποίθηση, ο λαός της Ελλάδας και της Τουρκίας και οι κυβερνήσεις τους είναι αποφασισμένες να εργασθούν χέρι με χέρι, σ' αυτό τον κόσμο, στον οποίο αυξανόμενα κύματα κυκλώνουν τις δύο χώρες μας και εφ' όσον οι Έλληνες και οι Τούρκοι έζησαν με τέτοιο πνεύμα αδελφοσύνης για τόσους πολλούς αιώνες, πιστεύω ότι όλα αυτά θα γίνουν ευμενώς δεκτά. Και ακόμη θέματα που μπορούν ή δυνατόν να προκαλέσουν υποψίες, σήμερα δεν θα έχουν καμιά σημασία.

Εχω συζητήσει με το φίλο μου κ. Ζορλού το θέμα της Εγγυήσεως. Μου είπε: Νομίζεις ότι θέλουμε να δημιουργήσουμε φασαρία για μικροπράγματα. Αλλά δεν νομίζεις ότι εν όψει της ατμόσφαιρας υποψίας που επικράτησε ότι πρέπει να έχουμε το δικαίωμα επέμβασης εάν γίνει πραξικόπημα;

Και είμαι πεπεισμένος ότι γνωρίζοντας τους ηγέτες του Τουρκικού κράτους, δεν θα προσπαθήσουν πάνω σε μικρά θέματα να προκαλέσουν φασαρία και να παρεμποδίσουν τη συμφωνία.

Θέλω επίσης να δηλώσω στους Ελληνοκυπρίους και άλλους ότι έχουμε φροντίσει για την περηφάνεια τους και για την περηφάνεια του λαού της Κύπρου. Δεν κάναμε ο,τιδήποτε που θα περιορίσει αυτή την περηφάνεια. Πιστεύω ότι η χώρα μου είναι μια παρήφανη χώρα και έμαθε πολλά κατά τη διάρκεια των 130 χρόνων της ελεύθερης ζωής της και ότι είναι σεβαστή στη διεθνή οικογένεια.

Εν τούτοις, παρόλον ότι η χώρα μου είχε, όταν δημιουργήθηκε, ορισμένες τέτοιες εγγυήσεις και ενώ ορισμένα τέτοια δικαιώματα επαφίονταν στις τρεις προστάτιδες δυνάμεις, αυτό δεν μας εμπόδισε από του να εργασθούμε καλά ή να έχουμε μια περήφανη ζωή στον κόσμο.

Είμαι πεπεισμένος ότι με το ευρύ πνεύμα ηθικής που χαρακτηρίζει τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και το οποίο είδα πολλές φορές και την καλή φύση των αδελφών μου στην Κύπρο και την καλή φύση των Τούρκων της Κύπρου, όλα αυτά τα πράγματα δεν θα παρεμποδίσουν τη συμφωνία και δεν θα μας εμποδίσουν να υπερβούμε τις σημερινές υποψίες.

ΖΟΡΛΟΥ: Κύριε Πρόεδρε, μετά τη διακήρυξη που έκαμε ο φίλος μου κ. Αβέρωφ, έχω πολύ λίγα να προσθέσω. Άκουσα με βαθιά προσοχή το τί ελέχθη από το Μακαριώτατο, όπως επίσης και το δόκτορα Κουτσιούκ. Το τι προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε στη Ζυρίχη και πριν από τη Ζυρίχη σε διάφορες συναντήσεις που είχαμε με τον κ. Αβέρωφ, είναι μια ατμόσφαιρα φιλίας και μια ατμόσφαιρα συνεργασίας μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας και μεταξύ των Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων στη νήσο.

Η εφαρμογή όλων των συμφωνιών είναι θέμα πνεύματος και θέμα αισθήματος. Εάν οι δύο κοινότητες στην Κύπρο, όπως επίσης και οι δύο μας χώρες επιθυμούν πραγματικά να συνεργασθούν για το καλό του λαού της Κύπρου και για το καλό της Δημοκρατίας μπορούν βεβαίως, χωρίς αμφιβολία, να εφαρμόσουν τις συμφωνίες που είναι αποτέλεσμα συμβιβασμού. Οι συμφωνίες, όπως τόνισε ο κ. Αβέρωφ αποσκοπούν κατά ένα τρόπο στη δημιουργία

ατμόσφαιρας εμπιστοσύνης για την τουρκική κοινότητα, η οποία αισθάνεται εν μειοψηφία στην αντιμετώπιση της Ελληνικής κοινότητας.

Από την άλλη οι συμφωνίες αυτές υπονοούν ότι οι κοινότητες πρέπει να εργασθούν μαζί, εάν δεν θέλουν να διαχωριστούν, αλλά να ενωθούν.

Υπάρχουν πολλά άρθρα των συμφωνιών, τα οποία χρειάζονται πολύ στενή συνεργασία και κατανόηση μεταξύ των δυο ηγετών, του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Αντιπροέδρου.

Αλλά εάν δεν βρισκόμαστε σε θέση να διασφαλίσουμε αυτή τη συνεργασία, αυτή τη φιλία και αυτή την αδελφότητα, οποιαδήποτε συμφωνία δεν είναι εφαρμόσιμη, διότι η βάση οποιασδήποτε συμφωνίας είναι θέμα αισθήματος, θέμα συναισθήματος και θέμα καλής θέλησης.

Εάν και οι δύο σας δεν βλέπετε ο ένας τον άλλο σαν αδελφούς, αλλά ως πρόσωπα που προσπαθούν να έχουν τους άλλους υπό καταπίεση, ποτέ δεν θα βρεθείτε σε συμφωνία.

Ελλά εάν θεωρείτε ο ένας τον άλλο σαν αδελφό, σαν άνθρωπο με τον οποίο οφείλετε να έλθετε σε κατανόηση και συνεργασία και που προτιμά να χρησιμοποιεί τη βάση που έχει καθοριστεί, τότε η βάση της διευθέτησης είναι ήδη εδώ. Αυτό έχει επιτευχθεί με μεγάλη προσοχή και δεν νομίζω ότι είναι δυνατό να βρεθεί ο,τιδήποτε άλλο, εκτός από αυτές τις συμφωνίες. Οι συμφωνίες αντιπροσωπεύουν το θεμέλιο του μέλλοντος της νήσου.

Απευθύνομαι σε σας Μακαριότατε, και σας καλώ να σκεφθείτε αυτά τα λόγια που έχω τώρα αναφέρει και ό,τι ανέφερε ο φίλος μου κ. Αβέρωφ ήδη. Εδώ δεν είναι υπόθεση αναβολής ή καθυστέρησης ή άρσης της συμφωνίας, η οποία δυνατό, εάν η ατμόσφαιρα αλλάξει, να μη βρεθούμε σε θέση να την δημιουργήσουμε και πάλι.

Αυτό με κάνει να απευθυνθώ σε σας να εξετάσετε τα ενδιαφέροντα όλων των λαών της Κύπρου, ό,τι είναι τόσο πλησίον να εξευρεθεί και ό,τι δεν μπόρεσε τόσα

χρόνια να επιτευχθεί, είναι η συνεργασία μεταξύ των Τούρκων και των Ελλήνων της Κύπρου και σας καλώ να εξετάσετε τη θέση σας και πάλι. Αυτά έχω να πω, Κύριε Πρόεδρε,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όταν κήρυξα τις εργασίες της σύσκεψης σήμερα το πρωί, δυνατό να θυμάστε ότι είπα ότι νόμιζα ότι αυτή είναι η στιγμή του πεπρωμένου...

ΖΟΡΛΟΥ: Έχω να προσθέσω ένα πράγμα. Ήταν ένα θέμα μικρής σπουδαιότητας, αυτό που ο φίλος μου κ. Αβέρωφ ανέφερε μόλις τώρα, το θέμα της επέμβασης που προβλέπει η Συνθήκη Συμμαχίας.

Μπορώ πλήρως να υποστηρίξω όσα ανέφερε τώρα ότι η Τουρκία δεν είναι έτοιμη να δημιουργήσει οποιαδήποτε φασαρία, κάμνοντας χρήση το δικαίωμα επέμβασης για μικροπράγματα. Αλλά το τι σκέφτομαι και νομίζω ότι το είπα στο φίλο μου κ. Αβέρωφ είναι αυτό: Ο,τι εξαρτάται από τους Κυπρίους, τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και το δρ Κουτσιούκ, ίσως είναι να φροντίσουν για τα θέματα αυτά, με τους νόμους που θα θεσπίσουν στη νήσο. Εάν θέλουν να δημιουργήσουν μια ενότητα στη νήσο ένα αίσθημα Κυπριακής εθνικότητας, θα πρέπει να φροντίσουν πρώτα από όλα, ότι σε κανένα άνθρωπο στην Κύπρο δεν θα επιτραπεί να δημιουργήσει φασαρίες υπεραμυνόμενος την πολιτική, η οποία είναι η πολιτική της συνεργασίας και η πολιτική της ενότητας στην Κύπρο. Πρόκειται για ένα θέμα, το οποίο πρέπει να εξετασθεί πριν από όλα από τους Έλληνες και τους Τούρκους της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ κύριε Ζορλού.

ΑΒΕΡΩΦ: Ένας από τους συνεργάτες μου, μου έχει υποδείξει ότι ενώ ήγειρα το θέμα του τρόπου με τον οποίο η τουρκική Κυβέρνηση βλέπει το δικαίωμα επέμβασης στην Κύπρο, δεν έχω αναφέρει πως βλέπουμε εμείς αυτό το δικαίωμα επέμβασης.

Πρέπει να το τονίσω αυτό, διότι όταν η συμφωνία αρχίσει να εφαρμόζεται, θα έχουμε περισσότερους στρατιώτες από την Τουρκία εκεί, και επίσης η συμμετοχή των Ελληνοκυπρίων στον Κυπριακό

στρατό, θα είναι περισσότερη και έτσι ένας δυνατό να σκεφθεί ότι θα αποπλίσουμε τόσο τους Τούρκους του Κυπριακού Στρατού όσο και τους Τούρκους της συμμαχίας για να δημιουργήσουμε το δικαίωμα της επέμβασης.

Ετσι επιθυμώ να προβώ σε επίσημη διακήρυξη ότι η Κυβέρνηση μου βλέπει αυτό το δικαίωμα επέμβασης σαν ένα δικαίωμα το οποίο θα χρησιμοποιηθεί μόνο, εάν υπάρξει τουρκική προσπάθεια διαμελισμού της νήσου ή τουρκική προσπάθεια ανατροπής της Κυβέρνησης.

Ποτέ δεν θα επέμβουμε με το στρατό μας ή με τα άλλα μέσα, εάν μερικοί Τούρκοι μαθητές φωνάζουν υπέρ της διχόμησης ή εάν υπάρχει ένα άρθρο στις εφημερίδες για το θέμα αυτό.

Σε τέτοια περίπτωση, ο Έλληνας πρεσβευτής, που θα βρίσκεται εκεί, θα επισκεφθεί την Κυβέρνηση και θα ζητήσει να πληροφορηθεί όπως θα κάμει και ο δικός σας πρεσβευτής, στην Κυβέρνηση μας και ο δικός μας στη δική σας Κυβέρνηση, γιατί οι εφημερίδες αυτές γράφουν τέτοια πράγματα. Αυτός είναι ο τρόπος που η Κυβέρνηση μου αισθάνεται, ότι πρέπει να υπάρξει το δικαίωμα επέμβασης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εάν μπορώ να πω κάτι σε σας, σαν Πρόεδρος αυτής της διάσκεψης, είναι εκείνο που ήθελα να τονίσω από την αρχή, όταν ξεκινήσαμε αυτή τη σημαντική σύσκεψη. Νομίζω ότι ο καθένας γύρω από αυτό το τραπέζι γνωρίζει, όπως το έχω θέσει, ότι αυτή είναι η στιγμή του πεπρωμένου για το λαό της Κύπρου, και πραγματικά, για τις χώρες που είναι στενά συνδεδεμένες με το μέλλον της Κύπρου. Και άκουσα με μεγάλο ενδιαφέρον τα όσα λέχθηκαν.

Εχω πραγματικά συγκλονισθεί, αν μπορώ να πω κάτι τέτοιο, ακούοντας τον κ. Αβέρωφ να μιλά ως Έλληνας, για τους Τούρκους αδελφούς των Ελληνοκυπρίων και την υποστήριξη του κ. Ζορλού στο θέμα αυτό.

Και νομίζω πάλι, ότι η συνεργασία μεταξύ των δυο Κυβερνήσεων, η οποία έχει αποδειχθεί απόψε,

είναι πραγματικά η ουσιώδης βάση για ένα ευτυχισμένο μέλλον για το λαό της Κύπρου. Νομίζω πως, ό,τι έχει λεχθεί απόψε έχει μεγάλη αξία προς αυτούς που αναζητούν μια γνήσια διευθέτηση αυτού του προβλήματος.

Τώρα, θα ήθελα να πω προς σας, ότι αυτή η διάσκεψη συγκλήθηκε διότι, η Κυβέρνηση της Α.Μ. του Ηνωμένου Βασιλείου είχε διαβεβαιωθεί, ότι υπήρχε συμφωνία μεταξύ των πέντε μερών. Και με αυτό εννοώ τις τρεις Κυβερνήσεις και τους αντιπροσώπους, εδώ των Κυπριακών Κοινοτήτων. Υπήρξε συμφωνία στη θεμελίωση της τελικής διευθέτησης του προβλήματος της Κύπρου. Αυτή ήταν η βάση πάνω στην οποία κλήθηκε αυτή η διάσκεψη.

Εν όψει των όσων έχουν λεχθεί απόψε, σαν Πρόεδρος πρέπει να εξετάσω κατά πόσον θα εξυπηρετηθεί οποιοσδήποτε χρήσιμος σκοπός με το να συγκαλέσω νέα σύσκεψη. Σπάνια, ένας Πρόεδρος συσκέψεων πρέπει να παίρνει ορισμένες ευθύνες. Αυτό που αισθάνομαι είναι ότι τα ενδιαφέροντα μας θα εξυπηρετηθούν καλύτερα, εάν κάμω χρήση του προνομίου μου και κηρύξω το πέρας της παρούσης συσκέψεως. Νομίζω ότι είναι το σωστό πράγμα που θα κάμω και αυτό προτίθεμαι να κάνω.